

PROJEKTAS VP1-2.2-ŠMM-04-V-01-001
**„MOKYMOSI KRYPTIES PASIRINKIMO GALIMYBIŲ DIDINIMAS 14-19 METŲ MOKINIAMS, II ETAPAS: GILESNIŠ
MOKYMOSI DIFERENCIJAVIMAS IR INDIVIDUALIZAVIMAS, SIEKiant UGDYMO KOKYBĖS, REIKALINGOS
ŠIUOLAIKINIAM DARBO PASAULIUI“**

**BENDROJO KURSO MODULIO PROGRAMA
„LDK IR EUROPOS VISUOMENĖS ISTORIJA (XVI–XVIII a.)“
XI–XII KL.**

(35 VAL.)

I. Bendrosios nuostatos

1. Įvadas

Istorijos modulio programa (toliau – Programa) skiriama mokiniams, besimokantiems istorijos pagal vidurinio ugdymo istorijos bendrojo kurso programą. Vidurinio ugdymo pakopoje mokiniai jau turi reikiamų žinių ir gebėjimų pagrindus, todėl istorijai mokytis keliami nauji kokybiniai tikslai. Šioje programoje stengiamasi struktūruoti ir susisteminti žinias, plėtoti gebėjimus ir ugdyti nuostatas, įgytas per ankstesnius mokymo etapus. Ši programa sudaryta modulio principu. Modulinis mokymas – mokymas, kurio turinys susideda iš savarankiškų, vienas su kitu derančių modulių. Mokymas moduliais leidžia labiau diferencijuoti ir individualizuoti mokymą, atsižvelgiant į mokinių pasirengimą, poreikius, gebėjimus, polinkius.

II. Tikslas, uždaviniai, struktūra

2. Tikslas, uždaviniai

Istorijos mokymosi pagal bendrojo kurso programą vidurinėje mokykloje tikslas – ugdytis istorinį mąstymą ir juo naudotis, suprantant Lietuvos visuomenės raidos Europos kontekste tendencijas ir savo kaip Lietuvos piliečio, europiečio tapatybę. Tad, šio modulio tikslas – ugdytis istorinį mąstymą ir naudotis istorija, suprantant Lietuvos visuomenės raidos tendencijas XVI–XVIII a. Europos kontekste.

3. Uždaviniai

Šis bendrojo kurso modulis prisideda prie mokinių istorijos dalykinės kompetencijos ugdymosi. Kompetencija – tai gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma. Tad pagrindiniai kurso uždaviniai ir yra susiję su gebėjimu:

- paaiškinti svarbiausius istorijos įvykius, reiškinius, procesus, lėmusius ir lemiančius dabartinės visuomenės raidą; vertinti istorinių asmenybių poveikį visuomenės istorinei kaitai ir jų veiklos priklausomybę nuo epochos;
- gebėti analizuoti istorijos įvykius, reiškinius bei procesus ir paaiškinti, kaip susiję skirtingų visuomenės gyvenimo sričių pokyčiai
- nagrinėti įvairių istorijos šaltinių informaciją, vertinti jų tinkamumą, nagrinėjant pasirinktą istorijos problemą; gebėti iš įvairių perspektyvų tyrinėti ir interpretuoti istorinę visuomenės praeitį, jos kaitos priežastis;
- būti pasirengus žodžiu, raštu, naudojant IT, diskutuoti istorijos temomis, tinkamai vartojant sąvokas, argumentuojant savo teiginius ir pagrindžiant išvadas.

4. Ugdymo gairės

XI–XII klasėse istorijos mokymas pirmiausia turėtų įtvirtinti ir restruktūrizuoti žinias, plėtoti aukštesnius gebėjimus ir pateikti mokslinius praeities pažinimo metodologijos pagrindus. Siekiama padėti mokiniams pasiekti brandos ir savarankiškumo, kurie padėtų renkantis tolimesnio mokymosi kryptį, taip pat efektyviai naudoti įgytas žinias ir gebėjimus kitose mokymo pakopose. Istorijos mokymas turėtų padėti ugdyti istorinį mąstymą, kuris

istorijos didaktikos specialistų įvardijamas, kaip kritiškas faktų, nuomonių ir pateiktų įvykių, reiškinių bei procesų vertinimas, atsižvelgiant į laiko, erdvės, informacijos šaltinio ypatybes, skiriant faktus, požiūrius, nuomones ir jų argumentus.

Šio koncentro mokiniai turėtų savarankiškai aiškintis istorijos įvykius, reiškinius ir procesus, kelti ir tirti istorines problemas, plėtoti gebėjimus formuluoti argumentus, įrodymus, išvadas ir kurti struktūrizuotą istorinį pasakojimą. Taip pat rinkti informaciją iš įvairių istorijos šaltinių ir vertinti jų autentiškumą ir tikroviškumą. Per istorijos pamokas reikėtų skirti nemažai dėmesio savarankiškam mokinių darbui su įvairių rūšių istorijos šaltiniais, jiems analizuoti ir interpretuoti, dirbti su įvairiais žemėlapiais.

Svarbu nepamiršti, kad „mokymąsi kuria tai, ką daro mokinys, o ne mokytojas“ (Geoffas Petty). Todėl reikia naudoti kuo įvairesnius mokymosi metodus, kurie sudarytų sąlygas diferencijuoti:

- šaltiniais paremtą mokymąsi;
- informacines ir mokymosi technologijas;
- mokymąsi, kuriam vadovauja pats mokinys.

Privalu leisti mokiniams atliktą darbą duota tema leisti pristatyti skirtingais būdais (kaip rašto darbą, „minčių žemėlapi“, pranešimą, PowerPoint pristatymą, tinklalapį ir pan.). Svarbu pasitelkti darbą grupėje ir teikti tokias užduotis, kad mokiniai galėtų padėti vienas kitam, vertinti vienas kitą.

Integruoti įvairius dalykus, remtis įvairių dalykų žiniomis reikia, nes juk pats gyvenimas neskirstomas į atskirus dalykus ir suprantamas kaip vienovė. Integruoti reikia ir dėl to, kad neliktų nė vieno mokinio, kuriam nepavyko nei viena veikla. Jei mokiniui nepavyks gerai atlikti istorijos užduočių, visada liks alternatyva kitokiai veiklai, saviraiškai. Praktinėmis užduotimis susidomėję mokiniai gali ieškoti panašių veiklų tolimesniame savo gyvenime.

Atliekant aprašomuosius darbus, analizuojant, lyginant, pristatant veiklos rezultatus atsirastų sąsajų su kitais dalykais: lietuvių kalba (aprašymai, pristatymai), IT (darbus mokiniai pristato, apibendrina naudodami IT priemones), dailė (darbų pristatymų apipavidalinimas), geografija (bandant lokalizuoti aprašomus įvykius) ir kt.

III. Istorija: mokinių pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas

5. Mokinių pasiekimai

Bendrojo kurso medžiagoje toliau plėtojamos mokantis ankstesniuose centruose nagrinėtos ugdomosios veiklos sritys. Istorijos mokymas(is) apima istorijos įvykių, reiškinių, procesų analizę, informacijos rinkimą iš įvairių istorijos šaltinių, jų vertinimą ir naudojimąsi savo istorijos žiniomis ir gebėjimais.

I. Istorijos raidos supratimas

Mokinių pasiekimai

Nuostatos:

Vertinti istorijos pažinimą kaip savęs, tautos ir pasaulio pažinimo būdą, teikiantį galimybių plėsti akiratį, formuoti pasaulėžiūrą ir pasaulėjautą. Siekti saugoti ir puoselėti savo tautos, valstybės tradicijas ir kultūros paveldą.

Esminiai gebėjimai:

Susidaryti Lietuvos visuomenės raidos visumos vaizdą.

Suprasti Lietuvos visuomenės raidą ir ją veikusių Europos, pasaulio ekonominių, socialinių politinių veiksnių įtaką praeityje.

Gebėjimai

Žinios ir supratimas

1. Įvertinti kapitalizmo poveikį Europos visuomenės kaitai.

1.1. Apibrėžti reiškinius ir procesus, kurie skatino kapitalizmo formavimąsi Vakarų Europoje.
1.2. Nurodyti ryšį tarp XV a. pab. – XVII a. vid. didžiųjų geografinių atradimų, mokslo, technikos laimėjimų ir permainų tuometėje Vakarų Europos visuomenėje.

2. Įvertinti reformacijos ir kontrreformacijos poveikį visuomenės raidai.

2.1. Apibrėžti reiškinius ir procesus, kurie laikomi reformacijos ir kontrreformacijos pasireiškimu Vakarų Europoje.
2.2. Konkrečiais pavyzdžiais iliustruoti reformacijos ir kontrreformacijos poveikį valstybei ir visuomenei.
2.3. Apibūdinti reformacijos ir kontrreformacijos apraiškas XVI a. LDK visuomenėje.

3. Daryti išvadas apie visuomenės socialinės struktūros kaitą Europoje ir Lietuvoje XVI–XVII a.

3.1. Nustatyti kapitalizmo įtaką naujos visuomenės socialinės struktūros formavimuisi Europoje.
3.2. Nurodyti LDK socialinės struktūros kaitą XVI–XVII a. lėmusius pagrindinius įvykius, reiškinius, procesus.
3.3. Apibūdinti LDK luomų (bajorijos, dvasininkų, miestiečių) XVI–XVII a. pagrindines teises ir prievoles.

4. Palyginti Lietuvos valdymo ypatumus LDK ir susikūrus ATR.

4.1. Paaiškinti Liublino unijos tarp LDK ir Lenkijos karalystės priežastis ir esmę.
4.2. Apibūdinti svarbiausiųjų LDK pareigūnų funkcijas susikūrus ATR.
4.3. Paaiškinti esminius ATR valdymo savitumus XVI–XVII a.

5. Apibendrinti pokyčius LDK miestuose ir kaimuose, įvykusius XVI–XVII a.

5.1. Nustatyti LDK miestuose ir kaimuose XVI–XVII a. įvykusių pokyčių priežastis (Valakų reforma, karai ir kt.).
5.2. Aprašyti gyvenimo LDK miestuose ir kaimuose pokyčius XVI–XVII a.

6. Palyginti LDK ir Vakarų Europos visuomenes XVI–XVII a. vid. religinės tolerancijos aspektu.	6.1. Apibūdinti LDK etninių (žydai, totoriai, karaimai) ir konfesinių (stačiatikiai, unitai, reformatai) grupių padėtį. 6.2. Konkrečiais pavyzdžiais iliustruoti religinės tolerancijos ir netolerancijos apraiškas LDK XVI–XVII a. vid.
7. Įvertinti Lietuvos Statutų reikšmę Lietuvos visuomenei.	7.1. Apibūdinti Lietuvos Statutus kaip rašytinės teisės paminklą. 7.2. Apibūdinti Lietuvos Statutus kaip visuomenės raidą liudijantį šaltinį.
8. Daryti išvadas apie XVII a. antros pusės – XVIII a. vidurio karų socialinius ir politinius padarinius ATR visuomenės raidai.	8.1. Nustatyti ATR politinius, demografinius, ekonominius pokyčius nuo XVII a. vidurio iki XVIII a. vidurio. 8.2. Paaiškinti, kodėl XVII a. antra pusė – XVIII a. vidurys vadinamas ATR smukimo laikotarpiu.
9. Įrodyti, kad Apšvietos idėjos ir jų sklaida prisidėjo prie luominės visuomenės irimo.	9.1. Aprašyti Apšvietos idėjų apie žmogaus, valstybės ir visuomenės santykius kilmės priežastis. 9.2. Nurodyti Apšvietos idėjas, kurios turėjo įtakos Europos valstybių ir visuomenės raidai.
10. Įvertinti Didžiosios Prancūzijos revoliucijos įtaką Europos visuomenėse vykusiems pokyčiams.	10.1. Didžiosios Prancūzijos revoliucijos pavyzdžiu atpažinti Apšvietos ideologų idėjų taikymą gyvenime. 10.2. Atpažinti Apšvietos idėjų realizavimą Napoleono vidaus ir užsienio politikoje. 10.3. Paaiškinti, kokius visuomenės pokyčius sukėlė Didžioji Prancūzijos revoliucija ir Napoleono epocha.
11. Įrodyti, kad XVIII a. antros pusės pertvarkymais ATR buvo siekiama įgyvendinti Apšvietos idėjas.	11.1. Paaiškinti LDK pilietiškumo sampratą XVII a. vid. – XVIII a. 11.2. Nurodyti Ketverių metų seimo siekius reformuoti ATR. 11.3. Apibrėžti 1791 m. gegužės 3-iosios konstitucijos nuostatas apie valstybės valdymą ir visuomenės grupes.
12. Įvertinti ATR užsienio politikos ir bandymų gelbėti valstybę rezultatus.	12.1. Nurodyti veiksnius, lėmusius užsienio valstybių kišimąsi į ATR vidaus politiką ir valstybingumo praradimą. 12.2. Apibūdinti ATR politikos ypatybes ir bandymus atsispirti Rusijos, Prūsijos bei Austrijos siekiams sunaikinti valstybę. 12.3. Pavyzdžiais iliustruoti atskirų Lietuvos visuomenės grupių poziciją dėl valstybės žlugimo.

2. Orientavimasis istorijos laike ir erdvėje

Nuostata:

- Vertinti orientavimosi istoriniame laike ir istorinėje erdvėje naudą, aiškinantis praeities įvykius, reiškinius ir procesus.

Esminiai gebėjimai:

- Atskirti svarbiausius Lietuvos ir Europos (pasaulio) istorijos laikotarpius ir pagrįsti jų ribas.
- Susieti svarbiausius Lietuvos ir Europos (pasaulio) istorijos įvykius ir reiškinius.
- Įvertinti istorijos žemėlapi kaip žinių apie praeitį šaltinį.
- Nagrinėti, vertinti ir apibendrinti istorijos žemėlapio teikiamą informaciją.

3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas

Nuostata:

Vertinti istorijos šaltinių teikiamą naudą istorijai pažinti.

Esminiai gebėjimai

- Įvertinti istorinio šaltinio tinkamumą tyrinėti pasirinktą problemą.
- Nagrinėti, vertinti ir interpretuoti informaciją, gautą iš įvairių informacijos šaltinių (istorijos šaltinių (pirminių), istorikų tekstų, medijų (antrinių)).

4. Istorijos supratimo raiška

Nuostatos:

Siekti įvairiais būdais ir naudojantis įvairiomis priemonėmis perteikti savo supratimą apie praeitį.

Esminiai gebėjimai:

- Įvairiomis formomis – žodžiu, raštu, vaizdu – apibendrinti informaciją apie visuomenės raidą praeityje.
- Sukurti korektišką praeities raidos pasakojimą ar kitokios formos pristatymą.

6. Turinio apimtis

1. Europos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenės kaita XVI–XVII a. vid. Naujieji amžiai Europoje (didžiųjų geografinių atradimų sukelti pokyčiai, mokslo ir technikos raida). Reformacijos ir kontrreformacijos įtaka visuomenės kaitai. LDK luomai. Bajorija ir jos prievolės. Dvasininkija. Lietuvos miestai ir miestiečiai. Valakų reforma ir jos padariniai. Teisė ir visuomenė XVI amžiuje (Lietuvos Statutai). Tautybės ir religijos LDK. Abiejų Tautų Respublikos visuomenės savitumai po Liublino unijos.

2. Apšvietos Europoje laikai ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenės gyvenimo pokyčiai. Apšvietos filosofijos ir Didžiosios Prancūzijos revoliucijos poveikis Europos visuomenei. XVII a. antros pusės – XVIII a. pradžios visuomenės gyvenimas Abiejų Tautų Respublikoje. Socialiniai ir politiniai karų padariniai. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenė Apšvietos epochoje. Mėginimai reformuoti Abiejų Tautų Respubliką XVIII a. antroje pusėje. Valstybės padalijimų padariniai to meto visuomenei.

7. Modulio programos vertinimas

Čia pateikiami mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų lygių požymiai. Jie padeda mokytojui stebėti, apibendrinti, fiksuoti individualius mokinių pasiekimus ir diferencijuoti užduotis. Patenkinamojo, pagrindinio ir aukštesniojo lygių požymiai – ne kiekybiniai, o kokybiniai. Jais siekiama ne tik vertinti mokinių pasiekimus lygiais, vertinti balais. Taip pat siekiama, kad šie kriterijai padėtų mokytojams įvertinti kiekvieno mokinio gebėjimus ir planuoti, kaip juos ugdyti, siekiant geresnių mokymo(si) rezultatų.

Mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų lygių požymiai

Lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
1. Žinios ir supratimas	Remdamiesi žiniomis, apibūdina tik pačius pagrindinius nagrinėtus Lietuvos, Europos ir pasaulio praeities įvykius, reiškinius ir procesus. Apibrėžia ir tinkamai vartoja tik pagrindines istorijos sąvokas.	Remdamiesi žiniomis, apibūdina nagrinėtus Lietuvos ir Europos praeities įvykius, reiškinius ir procesus. Apibrėžia ir tinkamai vartoja daugumą svarbiausių istorijos sąvokų, kurių mokėsi.	Remdamiesi žiniomis, tiksliai ir nuosekliai apibūdina nagrinėtus Lietuvos, Europos ir pasaulio praeities įvykius, reiškinius ir procesus. Apibrėžia visas svarbiausias istorijos sąvokas, kurių mokėsi, jas tinkamai vartoja.
2. Problemų sprendimas	Išskiria keletą visuomenės kaitos bruožų ir pateikia jų vertinimus. Paaiškina pačias svarbiausias problemas ir jų sprendimo būdus tam tikrais Lietuvos ir pasaulio istorijos laikotarpiais. Nevisiškai nustato įvykių ir reiškinių priežastis ir padarinius to meto visuomenei.	Pagal pasirinktus kriterijus aiškina istorinės visuomenės kaitos bruožus, jų sąsajas su konkrečiais istorijos laikotarpiais. Paaiškina svarbiausias tam tikrų Lietuvos ir pasaulio istorijos laikotarpių problemas. Nustato tik pagrindines įvykių ir reiškinių priežastis bei padarinius to meto visuomenei.	Pagal savo suformuluotus kriterijus išskiria ir vertina istorines visuomenės kaitos priežastis. Pateikia nagrinėjamų istorijos laikotarpių savitumo pavyzdžių. Paaiškina svarbiausias tam tikrų Lietuvos ir pasaulio istorijos laikotarpių problemas ir jų sprendimo būdus, pagrindžia jų pamokų aktualumą dabarčiai. Nustato įvykių ir reiškinių priežastis, įvertina jų poveikį to meto visuomenei ir tolesnei istorinei kaitai.
3. Praktiniai ir veiklos gebėjimai	Palygina istorijos laikotarpius tik pagal kelis akivaizdžius kriterijus. Žemėlapyje lokalizuoja tik pagrindinius įvykius ir reiškinius,	Vadovaudamiesi pasirinktais kriterijais, lygina svarbiausius istorijos laikotarpius. Žemėlapyje lokalizuoja įvykius,	Vadovaudamiesi pasirinktais kriterijais, lygina svarbiausius istorijos laikotarpius. Žemėlapyje lokalizuoja įvykius ir reiškinius, aiškina jų vystymąsi, nurodo

	nenuosekliai aiškina jų vystymąsi. Nekritiškai vertina istorijos šaltinius ir jų teikiamą informaciją.	reiškinius, aiškina jų vystymąsi. Kritiškai vertina istorijos šaltinius, jų teikiamą informaciją, apibendrina ir daro išvadas.	vienokius ar kitokius rezultatus lėmusius veiksnus. Kritiškai vertina istorijos šaltinius, jų teikiamą informaciją, savarankiškai apibendrina ir daro išvadas.
4. Komunikavimas	Ne visada suprantamai išreiškia savo istorijos supratimą, daro klaidų, vartodamas svarbiausias istorijos sąvokas.	Pakankamai aiškiai išreiškia savo istorijos supratimą, tiksliai vartoja svarbiausias istorijos sąvokas.	Tiksliai ir aiškiai išreiškia savo istorijos supratimą, tinkamai vartoja visas istorijos sąvokas, kurių mokėsi.
5. Mokėjimas mokytis	Mokytojo padedami, kelia mokymosi uždavinius, pasirenka mokymosi būdus, atsižvelgdami į mokymosi tikslą, užduoties pobūdį. Vertina savo mokymąsi.	Savarankiškai pasirenka mokymosi būdus, atsižvelgdami į mokymosi tikslą, užduoties pobūdį. Planuoja ir vertina savo mokymąsi.	Savarankiškai kelia mokymosi uždavinius, pasirenka mokymosi būdus, atsižvelgdami į mokymosi tikslą, užduoties pobūdį. Planuoja ir vertina savo mokymąsi. Nurodytu būdu stebi savo mokymosi procesą.

8. Išsiugdytos nuostatos

Mokiniai supranta, kad nepažįstant istorijos neįmanoma objektyviai vertinti dabartinio gyvenimo ir prognozuoti jo kaitos. Jie, remdamiesi išsamia informacija, vertina ir sprendžia apie praeityje gyvenusių žmonių gyvenimą, suvokia demokratinės visuomenės, valstybės puoselėjimo ir išsaugojimo svarbą ateinančioms kartoms. Stengiasi objektyviai vertinti savo tautos ir valstybės istoriją. Suvokia kitas tautas ir kultūras kaip unikalų ir saugotiną žmonijos istorinės raidos rezultata. Stengiasi kritiškai vertinti bet kurių istorijos įvykių ir šiuo dienio gyvenimo pokyčių interpretacijas. Siekia įvairiais aspektais nušviesti pasirinktą nagrinėti problemą ar klausimą.